

Prop. 2 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 1. oktober 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

Europaparlamentet og Rådet for Den europeiske union vedtok 16. desember 2008 direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer i medlemsstatene for retur av tredjelandborgere med ulovlig opphold. Rettsakten er en videreutvikling av Schengen-regelverket.

Gjennomføring av rettsakten krever bevilgningsvedtak og lovendring, samt anses å være en sak av særlig viktighet. Stortingets samtykke til godtakelse av rettsakten er derfor nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 annet ledd. Gjennomføringen av rettsakten nødvendiggjør endring av lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven). Det vises til Prop. 3 L (2010–2011) om endringer i utlendingsloven (gjennomføring av returdirektivet) fremmet av Justis- og politidepartementet.

Norge er tilknyttet Schengen-samarbeidet gjennom avtale av 18. mai 1999 om Norges og Islands tilknytning til gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket. I henhold til avtalen om tilknytningen til Schengen-regelverket artikkel 8 (2) (c), har Norge 26. mars 2010 gitt underretning til EU om norsk

godtakelse av rettsakten, med forbehold om Stortingets samtykke til godkjennelse.

Rettsakten i norsk oversettelse følger som trykt vedlegg til proposisjonen.

1.1 Norges deltakelse i Schengen-samarbeidet

30. juli 1997 ratifiserte Norge samarbeidsavtalen av 19. desember 1996 mellom Norge, Island og Schengen-statene. EU-statene var på dette tidspunkt inne i den avsluttende fasen av en omfattende prosess med sikte på å revidere sitt traktatgrunnlag. Arbeidet ble avsluttet i Amsterdam 16.–17. juni 1997, og munnet ut i den såkalte Amsterdam-traktaten. Som ledd i traktatrevisjonen besluttet EU-statene blant annet å integrere Schengen-samarbeidet i EU. 18. mai 1999 inngikk Norge avtale med EU om tilknytning til gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket.¹ Denne avtalen erstatter samarbeidsavtalen fra 1996. Det følger av avtalen og for-

¹ Avtale inngått mellom Rådet for den europeiske union og Republikken Island og Kongeriket Norge om de sistnevnte statenes tilknytning til gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengenregelverket.

utsetningen for samarbeidet at Norge skal gjennomføre nytt EU-regelverk som er en videreutvikling av tidligere Schengen-regelverk.

1.2 Generelt om returpolitikken i EU

Et stort antall tredjelandsborgere har de siste årene søkt asyl i EU. For eksempel kom det 246 200 asylsøkere til EU27 i 2009.² Mange av disse oppfyller ikke vilkårene for å få innvilget asyl, og må deretter returnere til sine hjemland. Videre er det en rekke personer som innvandrer ulovlig til Europa eller som blir værende når visumet eller oppholdstillatelsen har løpt ut. Det er svært vanskelig å anslå hvor mange personer som oppholder seg ulovlig i Europa, men et estimat for 2005 anga at det befant seg 4,5 millioner illegale innvandrere («unauthorized immigrants») i EU-statene. Med dette som bakgrunn var det viktig å få på plass en rettsakt som etablerte felles standarder og prosedyrer for frivillig og tvungen retur av tredjelandsborgere uten lovlig opphold. Medlemsstatenes lovgivning knyttet til retur av tredjelandsborgere har hittil vært preget av store ulikheter. Både terminologien og regelverket i forbindelse med retur, gjennomføring av tvangsmessige returer, bruk av makt, fengsling og utvisning har variert fra medlemsstat til medlemsstat. Innenfor et Schengen-territorium uten indre grenser er det nødvendig å etablere et felles sett med regler i forbindelse med retur. Dette vil både styrke rettsvernet for utlendinger som skal returneres og skape økt forståelse hos medlemsstatene for nødvendigheten av en aktiv returpolitikk.

1.3 Forholdet til Dublin II-forordningen

Dublin II-forordningen, som i utgangspunktet regulerer hvilken stat som har ansvar for å behandle en søknad om asyl, kan også i visse tilfeller komme til anvendelse i forhold til utlendinger som oppholder seg ulovlig i riket. Rent praktisk kan det oppstå situasjoner hvor anvendelsen av den ene rettsakten vil kunne være i strid med den andre rettsakten. Det må således avklares i hvilke tilfeller returdirektivet skal anvendes og i hvilke tilfeller Dublin II-forordningen kommer til anvendelse.

For det første dekker ikke returdirektivets anvendelsesområde «returer» som foretas innenfor

Schengen-territoriet, jf. definisjonen av retur i artikkel 3. Således vil for eksempel ikke en situasjon der svenske myndigheter tar tilbake en som tidligere har søkt asyl i Sverige, omfattes av returdirektivet.

Videre kan tre typetilfeller benyttes for å synliggjøre skjæringspunktene mellom de to rettsaktene.

Det første tilfellet vil være hvor en tredjelandsborger har søkt om asyl i en annen medlemsstat. I tillegg søker vedkommende om asyl i Norge. I dette tilfellet skal utlendingen anses å ha lovlig opphold i Norge og returdirektivet vil ikke komme til anvendelse som følge av det lovlige oppholdet. Løsningen vil da være å overføre vedkommende til det landet som er forpliktet til å behandle asylsøknaden i medhold av Dublin II-forordningen.

Det andre scenariet er hvor en utlending har status som asylsøker i en stat, samtidig som han oppholder seg ulovlig i Norge. I dette tilfellet vil returdirektivet imidlertid måtte vike for forpliktelsene i Dublin-regelverket. Et av de bærende prinsipper i Dublin II-forordningen er at en utlending som har søkt om asyl skal få sin sak prøvet for en medlemsstat. Norge kan således ikke benytte returdirektivet til å sende vedkommende til sin hjemstat når asylsøknaden ikke er endelig behandlet. Den naturlige løsningen i dette tilfellet vil være å benytte Dublin II forordningen og overføre vedkommende til det første asyllandet.

Det siste scenariet er hvor utlendingen har avslag på sin søknad om asyl i et annet Dublin-land, og samtidig oppholder seg ulovlig i Norge. I dette tilfellet vil returdirektivet komme til anvendelse, samtidig som Dublin-prosedyre kan iverksettes. Norge vil i dette tilfellet kunne velge om vi ønsker å starte en returprosess som følger returdirektivets «spor» eller anmode det andre Dublin-landet om tilbaketakelse i medhold av Dublin II-forordningen.

Dublin II-forordningen er for tiden under revisjon. Kommisjonen har allerede varslet at man vil se nærmere på forholdet mellom returdirektivet og forordningen i denne sammenheng.

Sammenfatningsvis kan det altså fastslås at Norge i enkelte tilfeller har to muligheter:

- enten gjennomføre en retur i medhold av returdirektivets bestemmelser, som innebærer at det må fattes vedtak om retur, med en tilhørende rett til frivillig retur etc.,
- eller avstå fra å anvende returdirektivet, og gjennomføre en overføring i medhold av Dublin II-forordningen.

² Tall fra UNHCR på antall asylsøknader som ble fremmet i EU-landene totalt i 2009. Tallet for hele Europa (inkludert Norge) er 286 700. Dette innebar en svak stigning fra 2008.

Samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

Det vil altså være opp til norske myndigheter å velge hvilket «spor» som skal anvendes. Valget av spor vil også være avgjørende for de korresponderende rettigheter som følger av den valgte rettsakt. Overføring i medhold av Dublin II-forordningen vil følge de regler som er fastsatt i forordningen, mens retur til et tredjeland i medhold av returdirektivet må underlegges direktivets bestemmelser.

2 Generelt om direktivet

Direktivet skal sikre rettssikkerhet og verdighet i forbindelse med prosessen knyttet til retur av tredjelandsborgere. Samtidig skal direktivet bidra til å løse utfordringen Europa står overfor i forbindelse med ulovlig migrasjon og ulovlig opphold. Systematikken i direktivet kan skisseres som følger: Når en medlemsstat oppdager en tredjelandsborger som oppholder seg ulovlig, skal vedkommende stat utstede et returvedtak. Dette vedtaket skal i utgangspunktet inneholde en periode på mellom sju og tretti dager for frivillig utreise, da det skal tilstrebtes at tredjelandsborgere forlater EU eller Schengenområdet frivillig. Erfaring tilsier imidlertid at mange tredjelandsborgere ikke reiser frivillig, og direktivet har tatt høyde for dette. Tredjelandsborgeren skal, dersom han ikke reiser frivillig eller hvis han på grunn av fare for unndragelse ikke får muligheten til å reise frivillig, uttransporteres av medlemsstaten. Vedkommende skal samtidig utvises og det skal settes et innreiseforbud som i utgangspunktet gjelder for hele Schengen-området. Endelig regulerer direktivet frihetsberøvelse av tredjelandsborgere i returøyemed. Direktivet sikrer også prosessuelle rettigheter ved retur. Returvedtak og vedtak om innreiseforbud skal være skriftlige, begrunnede og inneholde informasjon om klageadgangen. Vedtakene kan påklages og medlemsstatene skal sørge for nødvendig rettshjelp. Endelig etablerer direktivet en plikt for medlemsstatene til å ha en nasjonal tilsynsordning i forbindelse med tvangsreturer.

3 Nærmere om bestemmelsene i direktivet

Returdirektivet består av 5 kapitler med totalt 23 artikler. Hovedinnholdet er som følger:

Kapittel 1 – Generelle bestemmelser

Kapitlet omhandler formålet, anvendelsesområdet, definisjoner og forrangsbestemmelser.

Artikkel 1 klargjør at formålet med direktivet er å lage et felles sett med regler i forbindelse med retur for tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på Schengen-territoriet. Direktivet skal være i overensstemmelse med fellesskapsretten og folkeretten, inkludert beskyttelse av flykninger og vern av menneskerettighetene.

Artikkel 2 omhandler direktivets anvendelsesområde. Utgangspunktet er at direktivet gjelder for tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på en medlemsstats territorium. Begrepene tredjelandsborger og ulovlig opphold er nærmere definert i artikkel 3.

Det er opp til den enkelte medlemsstat å vurdere om det vil anvende direktivet i forhold til:

(a) Utlendinger som er pågrepet eller stanset ved yttergrensen uten å ha gyldig tillatelse for innreise.

(b) Utlendinger som er gjenstand for retur som følge av ilagt straff eller særreaksjon eller som er underlagt en utleveringsprosedyre.

Artikkel 2 presiserer avslutningsvis at direktivet ikke skal gjelde i forhold til personer som har rett til fri bevegelse på Schengen-territoriet.

Artikkel 3 definerer sentrale begreper i direktivet. Når direktivet benytter *medlemsstater*, omfatter dette de statene som deltar i Schengen-samarbeidet.³

Direktivets bestemmelser gjelder kun *tredjelandsborgere*. Det vil si utlendinger som ikke er EU-borgere eller som ikke har rett til fri bevegelse i henhold til fellesskapsretten.⁴ Den norske utlendingsloven benytter «utlending» som terminologi. En «utlending» er enhver som ikke er norsk statsborger, jf. utlendingsloven § 5 første ledd. Kapittel 13 i utlendingsloven har særlige regler for utlendinger som omfattes av EØS- og EFTA-avtalene.

Ulovlig opphold er definert som tilstedeværelsen på en medlemsstats territorium av en tredjelandsborger som ikke, eller ikke lenger, oppfyller vilkårene for innreise som fastsatt i artikkel 5 i Grenseforordningen, eller andre vilkår for innrei-

³ Schengen-landene omfatter nå 26 land. Av EU-landene er ikke Irland, Storbritannia, Bulgaria, Romania og Kypros med. Storbritannia og Irland kan imidlertid velge om de vil gjennomføre returdirektivet i sin interne rett. Danmark, som deltar i Schengen-samarbeidet, foretar en selvstendig vurdering. Norge, Island, Liechtenstein og Sveits deltar i Schengen-samarbeidet (assosierte land), men er ikke EU-medlemmer.

⁴ Se nærmere definisjon av hvem som omfattes av retten til fri bevegelse i Grenseforordningen art 2 (5).

se eller opphold i vedkommende medlemsstat. Det er således overlatt et vidt handlingsrom for medlemsstatene til å avgjøre selv hva som skal anses å være et lovlig opphold.

Artikkel 3(3) omhandler *retur*. Det kan presiseres at «retur» i direktivets forstand ikke omfatter tilfeller hvor en utlending forflytter seg til et annet land innenfor Schengen-området. Direktivet omtaler reise mellom medlemsstater i artikkel 6 (2) som «begi seg til» eller i artikkel 6 (3) som «tas tilbake». Transitt innenfor Schengen-området vil heller ikke omfattes av returdirektivet. Det er således kun retur til tredjestater som omfattes av direktivet.

Unndragelsesfare omtales i artikkel 3 (7) og det vises til objektive kriterier fastlagt ved lov. Unndragelsesfare berører flere sentrale områder av direktivets bestemmelser og oppstilles som et sentralt vilkår i forbindelse med frivillig retur, tvangsmessig retur, utvisning og fengsling. Direktivet stiller med andre ord et krav om å lovfeste hva som utgjør unndragelsesfare i nasjonal lovgivning.

Artikkel 4 (1) slår fast at direktivet ikke har forrang i forhold til gunstigere bestemmelser som fremgår av visse bilaterale og multilaterale avtaler.

Artikkel 4 (2) påpeker at direktivet må vike for bestemmelser i fellesskapsretten som er gunstigere for en tredjelandsborger.

Artikkel 4 (3) stadfester retten medlemslandene har til å ha gunstigere bestemmelser for tredjelandsborgere i nasjonal lovgivning, så lenge det er i tråd med direktivet.

Artikkel 4 (4) (a) regulerer tilfellet hvor en medlemsstat benytter seg av sin kompetanse til å avgrense rekkevidden av direktivet i medhold av artikkel 2 (2)(a). Det fastsettes at det er enkelte bestemmelser i direktivet som medlemsstatene ikke kan avgrense mot. Disse preseptoriske bestemmelsene omfatter bruken av makt etter artikkel 8 (4) og (5), utsettelse av retur etter artikkel 9 (2)(a), øyeblikkelig helsehjelp etter artikkel 14 (1)(b) og (d), og forholdene ved fengsling etter artiklene 16 og 17. Direktivet innebærer at norsk lovgivning må være i samsvar med de ovenfor nevnte preseptoriske bestemmelsene.

Artikkel 5 sier at medlemsstatene ved gjennomføringen av direktivet skal ta behørig hensyn til barnets beste, familieliv og utlendingens helse, samt respektere vernet mot retur (non-refoulement).

Kapittel II – Opphør av ulovlig opphold

Kapitlet omtaler de materielle bestemmelsene for prosessen knyttet til retur.

Artikkel 6 er en av hovedbestemmelsene i direktivet og fastslår at det skal fattes et returvedtak overfor tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på en medlemsstats territorium. Unntakene fra plikten til å fatte et returvedtak følger av artikkel 6 (2) til (5), mens det i 6 (6) åpnes for å fatte et returvedtak i samme vedtak som en søknad om oppholdstillatelse avslås.

Dersom tredjelandsborgeren har en gyldig oppholdstillatelse i en annen medlemsstat, etablerer artikkel 6 (2) en rett for vedkommende til å reise til denne staten.

Artikkel 6 (3) slår videre fast at en medlemsstat kan unnlate å fatte et returvedtak dersom vedkommende kan tas tilbake av en annen medlemsstat som følge av en bilateral avtale eller overenskomst som allerede eksisterte ved ikrafttredelsen av direktivet. I disse tilfellene er det mottakerlandet som må utstede et returvedtak.

Medlemsstatene gis rett til å gi en tredjelandsborger med ulovlig opphold en oppholdstillatelse i landet av humanitære eller andre årsaker. Dersom en slik tillatelse gis, skal det ikke utstedes et returvedtak, eventuelt skal vedtaket trekkes tilbake dersom det allerede er utstedt, jf. artikkel 6 (4).

Artikkel 6 (5) slår fast at medlemsstatene skal vurdere å ikke fatte et returvedtak dersom det verserer en sak som kan gi rett til opphold.

Endelig anerkjenner artikkel 6 (6) at direktivet ikke er til hinder for å fatte et returvedtak og/eller et vedtak om uttransportering, og/eller et innreiseforbud i samme vedtak som det gis avslag på en søknad om oppholdstillatelse. Dette må imidlertid ikke gå utover rettighetene som gis i direktivets kapittel 3.

Artikkel 7 inneholder bestemmelser om frivillig retur. Det skal som hovedregel gis en frist for frivillig utreise.

Artikkel 8 omhandler selve uttransporteringen av tredjelandsborgeren fra Schengen-territoret, jf. definisjonen i artikkel 3 (5). Schengen-statene pålegges å treffe de nødvendige tiltak for å effektivt et returvedtak i to tilfeller: Når tredjelandsborgeren ikke har reist innen utreisefristen, og når det i henhold til artikkel 7 (4) ikke er gitt en utreisefrist. Videre er Schengen-statene forpliktet til å vente med å uttransportere til utreisefristen har utløpt, med mindre det oppstår forhold som nevnt i artikkel 7 (4).

Direktivet stiller ikke krav om et separat vedtak for å kunne igangsette uttransporteringen.

Samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

Det er opp til den enkelte medlemsstat å avgjøre om man vil ha dette.

Artikkel 8 (4) omtaler maktbruk i forbindelse med uttransporteringen. Det oppstilles krav om proporsjonalitet og rimelighet ved utøvelse av makt. I tillegg skal maktmidler kun benyttes som en siste utvei. Bruk av makt skal utføres i samsvar med nasjonal lovgivning og i tråd med fundamentale rettigheter og med respekt for tredjelandsborgerens verdighet og fysiske integritet.

Direktivet viser også til felles retningslinjer om sikkerhet i forbindelse med felles flygninger, jf. tillegg til Rådsbeslutning 2004/573/EC.

Endelig oppstilles det krav om at medlemsstatene skal sørge for et effektivt kontrollsystem for tvangsreturer.

Artikkel 9 omhandler utsettelse av uttransportering. Artikkelen oppstiller en skal-bestemmelse og kan-bestemmelse. Medlemsstatene *skal* utsette uttransportering når det vil være i strid med vernet mot retur (non-refoulement) eller hvor oppsettende virkning er gitt i medhold av direktivet artikkel 13 (2). Medlemsstatene *kan* utsette uttransportering i særlige tilfeller. Det skal i disse tilfellene tas hensyn til tredjelandsborgerens fysiske og psykiske tilstand, samt «tekniske» årsaker, som transportkapasitet og identifiseringsproblemer.

Artikkel 10 omhandler retur og uttransportering av enslige mindreårige. Det slås fast at før det fattes et returvedtak overfor en enslig mindreårig, skal det gis bistand fra kompetente organer, som ikke er de myndigheter som skal iverksette returen, og det skal i denne forbindelse tas hensyn til barnets beste. Videre foreskrives i hvilke tilfeller uttransportering av mindreårige kan gjennomføres. Medlemsstaten skal ha forvissnet seg om at den enslige mindreårige vil bli returnert til et familiemedlem, utnevnt verge eller til et tilfredsstillende mottaksapparat.

Artikkel 11 regulerer i hvilke tilfeller innreiseforbud (utvisning) skal og kan ilegges, samt i hvilke tilfeller medlemslandene skal vurdere å ikke ilegge et innreiseforbud, eller oppheve et innreiseforbud som allerede er ilagt. Utgangspunktet er at det skal ilegges et innreiseforbud når det er utstedt et returvedtak i henhold til artikkel 6, dersom tredjelandsborgeren ikke er gitt en frist for frivillig utreise, eller dersom han ikke har etterkommet et pålegg om å reise ut.

Lengden på et innreiseforbud skal som hovedregel ikke overstige fem år, med mindre det foreligger en alvorlig trussel mot offentlig orden, offentlig sikkerhet eller nasjonal sikkerhet.

Kapittel III – Rettssikkerhetsgarantier

Artiklene 12, 13 og 14 stadfester viktige rettssikkerhetsgarantier, rettsmidler og hva som skjer i perioden frem til retur. Blant annet skal vedtakene være skriftlige og retten til å klage underbygges av adgang til fri rettshjelp. Det følger av direktivet artikkel 13(4) at: «Medlemsstatene skal sørge for at det på anmodning gis nødvendig kostnadsfri juridisk bistand og/eller representasjon i samsvar med relevant nasjonal lovgivning eller regler om rettshjelp...» Bestemmelsen innebærer forpliktelser med hensyn til fri rettshjelp ved retur av utlendinger som oppholder seg ulovlig i riket. Ordlyden angir imidlertid ikke konkret hvilke forpliktelser som følger av direktivet.

Kapittel IV – Frihetsberøvelse med henblikk på retur

Artikkel 15 gir, på nærmere bestemte vilkår, adgang til å fengsle utlendinger med ulovlig opphold som skal returneres. I følge direktivet artikkel 15 kan en tredjelandsborger som skal returneres bare holdes i fengslig forvaring for å forberede selve returen og/eller for å gjennomføre uttransporteringen, og bare hvis andre men mindre inngripende tiltak ikke kan benyttes effektivt i det aktuelle tilfellet. Det gjelder særlig når det er en fare for unndragelse, når tredjelandsborgeren unnlater å samarbeide, eller hindrer forberedelsen til en retur eller selve uttransporteringen.

Enhver fengsling skal være så kort som mulig og skal bare opprettholdes så lenge det er fremdrift i returforberedelsene og myndighetene bestreber seg på å gjennomføre dem med tilstrekkelig hurtighet («with due diligence»). Fengsling skal besluttes av en forvaltningsmyndighet, eller av en domstol. I tillegg skal beslutning om fengsling være skriftlig og begrunnes rettslig og faktisk.

Dersom beslutning om fengsling fattes av en forvaltningsmyndighet skal myndigheten sørge for rettslig overprøving snarest mulig av eget initiativ, eller gi tredjelandsborgeren en mulighet til å bringe saken inn for domstolen (artikkel 15 (2)).

Direktivet stiller videre krav om en jevnlig vurdering av om fengslingen skal opprettholdes (artikkel 15 (3)).

Tredjelandsborgeren skal løslates dersom det ikke lenger foreligger rimelig utsikt for retur på et rettslig eller faktisk grunnlag (artikkel 15 (4)).

Fengslingsperioden skal i utgangspunktet ikke overstige 6 måneder. Dersom returprosessen allikevel viser seg å gå ut over 6 måneder, kan fengslingen forlenges i inntil ytterligere 12 m

der i to tilfeller. Enten som følge av manglende samarbeid fra utlendingen eller ved forsinkelser med frembringelse av dokumentasjon fra tredje-land (artikkel 15 (5) og (6)).

Artikkel 16 regulerer forholdene under selve fengselsoppholdet. Fengsling etter direktivet skal som hovedregel skje i egne fengslingsfasiliteter. Artikkelen sikrer sentrale rettigheter under selve fengslingsoppholdet.

Artikkel 17 begrenser fengslingsadgangen i saker som omhandler familier og mindreårige.

Artikkel 18 åpner for å lage unntaksbestemmelser i forbindelse med fengsling hvor uvanlig mange utlendinger skal returneres.

Kapittel V – Avsluttende bestemmelser

Kapitlet omhandler blant annet rapportering fra Kommisjonen om overholdelsen av direktivet, gjennomføringsfrister og ikrafttreddelsen.

4 Forholdet til norsk rett

Gjennomføring av returdirektivet krever endringer i utlendingsloven. I Prop. 3 L (2010-2011) foreslås lovendringer vedrørende frivillig retur, utvisning (innreiseforbud), frihetsberøvelse, retur av enslige mindreårige, kontrollsystem for uttransportering og lovfesting av kriterier som skal vektlegges ved vurderingen av fare for unndragelse som kan gi grunnlag for å bruke tvangsmidler, herunder frihetsberøvelse.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Direktivet innebærer at det etableres en felles returpolitikk for Schengen-landene. Dette medfører noen endringer sett opp mot dagens norske returordning. Disse endringene vil medføre administrative og økonomiske konsekvenser for Justis- og politidepartementet med underliggende etater.

Flere vil bli ilagt et innreiseforbud til Norge, da direktivet oppstiller krav om at utlendinger som ikke reiser frivillig skal utvises. Det legges til grunn at det må fattes om lag 750 ekstra vedtak om utvisning årlig som en direkte følge av gjennomføringen av returdirektivet. Det er betydelig usikkerhet knyttet til dette anslaget. Utlendingsdirektoratet (UDI) fatter vedtak om utvisning i første instans. Med en økt saksmengde på 750 saker, vil merutgiften for UDI være 8,3 mill. kroner. Statistikk for 2008 viser at rundt 50 % påklager vedta-

ket om utvisning for brudd på utlendingsloven. Dette innebærer en økt saksmengde for Utlendingsnemnda (UNE) på 375 saker, som vil koste 3,9 mill. kroner. Sakene vil hovedsakelig være kurante i utvisningssammenheng og vil kunne behandles av nemndleder alene.

Det vil også følge økte utgifter til fri rettshjelp og tolking. Utlendinger som utvises på dette grunnlag har krav på fri rettshjelp. Utgiftene til dette vil, med en økt saksmengde på 750 saker, øke med 2,8 mill. kroner årlig. Endelig vil det være tolkeutgifter i forbindelse med fri rettshjelp i UDI og UNE på kr 2 500 pr. sak, til sammen 2,85 mill. kroner pr. år. Til sammen vil den økte bruken av utvisningsinstituttet medføre årlige merutgifter på 12,2 mill. kroner knyttet til saksbehandling og 5,7 mill. kroner til fri rettshjelp og tolk.

Politiet vil få økt arbeidsmengde som følge av oppgaven som forberedende organ i utvisningssaker. Ved en økning i saksmengden på 750 saker, anslår departementet at dette vil innebære en økning på om lag 2,2 mill. kroner i politiets utgifter.

Artikkel 8 (6) stiller krav om at statene skal ha et effektivt kontrollsystem for tvangsreturer, et såkalt «*monitoring system*». Systemet er ikke nærmere beskrevet og landene har ingen felles fortolkning. Det er uklart hvilke utgifter det kan dreie seg om, da landene ennå ikke har en felles forståelse av rekkevidden av bestemmelsen. Det vises til forslaget til en ny bestemmelse i utlendingsloven § 90 åttende ledd for å etablere et nærmere system for kontroll i forbindelse med tvangsreturer. Det nærmere innholdet av et slikt kontrollsystem er ikke fastlagt. Utgiftene anslås til om lag kr 400 000.

De samlede utgiftene som følge av gjennomføringen av returdirektivet anslås på dette grunnlag til om lag 20,5 mill. kr årlig, knyttet til saksbehandling i politiet, UDI og UNE, fri rettshjelp samt utgifter til et kontrollsystem for tvungen retur. Merutgiftene vil bli dekket innenfor Justisdepartementets gjeldende bevilgninger.

6 Vurdering

Europeiske stater har i varierende grad prioritert en effektiv returpolitikk. Dette betyr at personer uten lovlig opphold, eller med avslag på asyl, ikke er blitt returnert til sitt hjemland, men i stedet har hatt mulighet til å reise videre innenfor Schengen-området. Retur av personer uten lovlig opphold gir økende oppmerksomhet i Schengen-samarbeidet. Det er svært vanskelig å bekjempe ulovlig innvandring uten en effektiv returpolitikk overfor

Samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

dem som ikke har lovlig opphold. Gjennom direktivet vil man få et enhetlig regelsett for minstestandarder mht. retur av tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på en av Schengen-statenes territorium. Utlendinger uten lovlig opphold får også et bedre rettsvern i de fleste stater, enn det de hadde før direktivet ble vedtatt. Det er også positivt at ordningen med frivillig retur styrkes, slik at flere utlendinger med ulovlig opphold reiser hjem frivillig. Samtidig er det helt avgjørende at utlendinger som ikke reiser hjem frivillig både utvises og uttransporteres av Schengen-statene. En aktiv returpolitikk er viktig for å motvirke ulovlig opphold. Returdirektivet er således et viktig bidrag mot ulovlig innvandring, og for en rettighetsstyrt returprosess.

Justisdepartementet tilrår at direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold godkjennes. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket), i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

I

Stortinget samtykker i godtakelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket).

Vedlegg 1

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/115/EF av 16. desember 2008 om felles standarder og prosedyrer i medlemsstatene for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 63 nr. 3) bokstav b),

under henvisning til forslag fra Kommisjonen, etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251⁵, og

ut fra følgende betraktninger:

1. Det europeiske råd fastla på sitt møte i Tampere 15. og 16. oktober 1999 en enhetlig tilnæringsmåte på innvandrings- og asylområdet, med innføring av en felles asylordning og en politikk for lovlig innvandring og kamp mot ulovlig innvandring.
2. Det europeiske råd oppfordret på sitt møte i Brussel 4. og 5. november 2004 til innføring av en effektiv utsendelses- og repatrieringspolitikk basert på felles standarder, slik at mennesker returneres på en human måte og med full respekt for deres grunnleggende rettigheter og verdighet.
3. Den 4. mai 2005 vedtok Europarådets ministerråd «20 retningslinjer for tvungen retur».
4. Det bør fastsettes klare, transparente og rettferdige regler for å oppnå en effektiv returpolitikk, som er en nødvendig del av en godt forvaltet migrasjonspolitikk.
5. Dette direktiv bør fastsette et sett med horisontale regler som skal gjelde for alle tredjelandsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfyller vilkårene for innreise eller opphold i en medlemsstat.
6. Medlemsstatene bør sørge for at tredjelandsborgeres ulovlige opphold avsluttes gjennom en rettferdig og åpen prosedyre. I samsvar med de generelle prinsippene i EU-retten bør vedtak i henhold til dette direktiv gjøres etter en individuell vurdering av den enkelte sak og baseres på objektive kriterier, noe som innebærer at det tas hensyn til flere faktorer enn det ene faktum at oppholdet er ulovlig. Når medlemsstatene benytter standardskjemaer for vedtak i tilknytning til retur, det vil si returvedtak og eventuelt innreiseforbud og vedtak om uttransportering, må de respektere dette prinsippet og overholde alle gjeldende bestemmelser i dette direktiv.
7. Det understrekes at det for å lette returprosessen er nødvendig med fellesskapsavtaler og bilaterale avtaler med tredjeland om tilbaketaking. Internasjonalt samarbeid med opprinnelseslandene på alle stadier i returprosessen er en forutsetning for å oppnå varig retur.
8. Det erkjennes at medlemsstatene har en legitim rett til å returnere tredjelandsborgere med ulovlig opphold, forutsatt at det er innført rettferdige og effektive asylordninger med full respekt for prinsippet om vern mot retur («non-refoulement»).
9. I samsvar med rådsdirektiv 2005/85/EF av 1. desember 2005 om minstestandarder for prosedyrer for tildeling og tilbaketrekkning av flyktningstatus i medlemsstatene⁶ bør en tredjelandsborger som har søkt asyl i en medlemsstat, ikke anses å oppholde seg ulovlig på denne medlemsstats territorium før et vedtak om avslag på søknaden eller et vedtak om at han eller hun ikke lenger har rett til opphold som asylsøker, er trådt i kraft.
10. Frivillig retur bør foretrekkes framfor tvangsretur når det ikke er noen grunn til å tro at dette vil kunne undergrave formålet med en returprosess, og det bør gis en frist for frivillig utreise. Fristen for frivillig utreise bør forlenges når det anses nødvendig ut fra spesifikke omstendigheter i den enkelte sak. For å stimulere til frivillig retur bør medlemsstatene gi økt

⁵ Europaparlamentsuttalelse av 18. juni 2008 (ennå ikke offentliggjort i EUT) og rådsbeslutning av 9. desember 2008.

⁶ EUT L 326 av 13.12.2005, s. 13.

- bistand og rådgivning i forbindelse med returen, og utnytte finansieringsmulighetene som tilbys gjennom Det europeiske fondet for retur best mulig.
11. Det bør innføres et felles minimumssett av rettssikkerhetsgarantier som skal gjelde ved vedtak i tilknytning til retur, for å sikre et effektivt vern av de berørte personers interesser. Nødvendig rettshjelp bør være tilgjengelig for dem som ikke selv har tilstrekkelige midler. Medlemsstatene bør i sin nasjonale lovgivning fastsette i hvilke tilfeller rettshjelp skal anses nødvendig.
 12. Det bør gjøres noe med situasjonen til tredjelandsborgere som har ulovlig opphold, men som ennå ikke kan sendes ut. Deres grunnleggende behov for livsopphold bør fastlegges i samsvar med nasjonal lovgivning. For å kunne dokumentere sin spesielle situasjon i tilfelle av administrativ kontroll, bør disse personer forsynes med en skriftlig bekreftelse på sin situasjon. Medlemsstatene bør ha stort rom for skjønn med hensyn til den skriftlige bekreftelsens form og format, og bør også kunne inkludere den i vedtak i tilknytning til retur som gjøres i henhold til dette direktiv.
 13. Bruk av tvangsmidler bør være uttrykkelig undergitt prinsippene om forholdsmessighet og effektivitet med hensyn til midler og mål. Det bør innføres et minimum av beskyttelsesmekanismer i forbindelse med gjennomføring av tvangsretur, og det skal i den forbindelse tas hensyn til rådsvedtak 2004/573/EF av 29. april 2004 om organisering av felles utsendelse med fly fra to eller flere medlemsstaters territorium, av tredjelandsborgere som er gjenstand for enkeltvedtak om utsendelse⁷. Medlemsstatene bør kunne benytte seg av flere forskjellige muligheter for å kontrollere tvangsretur.
 14. Virkningene av nasjonale returtiltak bør gis en europeisk dimensjon ved at det innføres et forbud mot innreise og opphold på alle medlemsstaters territorium. Når innreiseforbudets varighet besluttes, skal det tas hensyn til alle relevante forhold i den enkelte sak, og det bør normalt ikke overstige fem år. I denne forbindelse bør det legges særlig vekt på om den berørte tredjelandsborgeren allerede har vært gjenstand for mer enn ett retur- eller uttransporteringsvedtak, eller har reist inn på en medlemsstats territorium mens vedkommende hadde innreiseforbud.
 15. Det bør være opp til medlemsstatene å bestemme om ny vurdering av vedtak i tilknytning til retur innebærer at klageinstansen eller klageorganet har myndighet til å erstatte det tidligere vedtaket med sitt eget.
 16. Bruk av frihetsberøvelse med sikte på uttransportering bør begrenses og være forholdsmessig med hensyn til midler og mål. Frihetsberøvelse er bare berettiget for å forberede retur eller gjennomføre uttransporteringen, og dersom tiltak som innebærer mindre tvang, ikke er tilstrekkelige.
 17. Tredjelandsborgere underlagt frihetsberøvelse bør behandles humant og med verdighet, med respekt for deres grunnleggende rettigheter og i samsvar med folkeretten og nasjonal rett. Med forbehold for rettshåndhevingsmyndigheters første pågrepelse, som reguleres av nasjonal lovgivning, bør regelen være at frihetsberøvelsen gjennomføres i lokaler som er særskilt beregnet til formålet.
 18. Medlemsstatene bør ha rask tilgang til informasjon om innreiseforbud utstedt av andre medlemsstater. Denne informasjonsutvekslingen bør finne sted i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1987/2006 av 20. desember 2006 om opprettelse, drift og bruk av annen generasjon av Schengen-informasjonssystemet (SIS II)⁸.
 19. Samarbeid mellom de involverte institusjoner på alle nivåer i returprosessen, og utveksling og fremme av anbefalt praksis, bør gå hånd i hånd med gjennomføringen av dette direktiv og tilføre en tilleggsverdi på europeisk nivå.
 20. Ettersom målene for dette direktiv, som er å fastsette felles regler for retur, uttransportering, bruk av tvangstiltak, frihetsberøvelse og innreiseforbud, ikke i tilstrekkelig grad kan nås av medlemsstatene og derfor på grunn av tiltakets omfang og virkning lettere kan nås på fellesskapsplan, kan Fellesskapet treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet, slik det er nedfelt i traktatens artikkel 5. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet, slik det er nedfelt i samme artikkel, går dette direktiv ikke lengre enn det som for dette formål er nødvendig.
 21. Medlemsstatene bør gjennomføre dette direktiv uten diskriminering på grunn av kjønn, rase, hudfarge, etnisk eller sosial opprinnelse, genetiske egenskaper, språk, religion eller tro, politiske eller andre meninger, tilknytning til en

⁷ EUT L 261 av 6.8.2004, s. 28.

⁸ EUT L 381 av 28.12.2006, s. 4.

Samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

- nasjonal minoritet, eiendom, fødsel, nedsatt funksjonsevne, alder eller seksuell legning.
22. I tråd med De forente nasjoners konvensjon om barnets rettigheter fra 1989 bør «barnets beste» være et grunnleggende hensyn for medlemsstatene i gjennomføringen av dette direktiv. I tråd med den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter må respekten for familielivet være et grunnleggende hensyn for medlemsstatene i gjennomføringen av dette direktiv.
23. Anvendelsen av dette direktiv berører ikke de forpliktelser som følger av Genèvekonvensjonen om flyktningers stilling av 28. juli 1951, endret ved New York-protokollen av 31. januar 1967.
24. Dette direktiv respekterer de grunnleggende rettigheter og følger de prinsipper som er særlig nedfelt i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter.
25. I samsvar med artikkel 1 og 2 i protokollen om Danmarks stilling, som følger som vedlegg til traktaten om Den europeiske union og til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, deltar Danmark ikke i vedtakelsen av dette direktiv, og det er ikke bindende for Danmark og får ikke anvendelse der. Ettersom dette direktiv – i den grad det gjelder for tredjelandsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfylder vilkårene for innreise etter Grenseforordningen⁹ – bygger på Schengen-regelverket etter bestemmelsene i tredje del avdeling IV i traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, skal Danmark, i samsvar med artikkel 5 i nevnte protokoll, innen seks måneder etter at dette direktiv er vedtatt, beslutte om landet skal gjennomføre den i sin nasjonale lovgivning.
26. I den grad dette direktiv gjelder for tredjelandsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfylder vilkårene for innreise etter Grenseforordningen, utgjør det en videreutvikling av bestemmelser i Schengen-regelverket der Det forente kongerike ikke deltar, i samsvar med rådsbeslutning 2000/365/EF av 29. mai 2000 om anmodningen fra Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland om å delta i visse bestemmelser i Schengen-regelverket¹⁰;
- videre, i samsvar med artikkel 1 og 2 i protokollen om Det forente kongerikes og Irlands stilling, som følger som vedlegg til traktaten om Den europeiske union og til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, og med forbehold for artikkel 4 i nevnte protokoll, deltar Det forente kongerike ikke i vedtakelsen av dette direktiv, og det er derfor ikke i alle deler bindende for Det forente kongerike og får ikke anvendelse der.
27. I den grad dette direktiv gjelder for tredjelandsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfylder vilkårene for innreise etter Grenseforordningen, utgjør det en videreutvikling av bestemmelser i Schengen-regelverket der Irland ikke deltar, i samsvar med rådsbeslutning 2002/192/EF av 28. februar 2000 om anmodningen fra Irland om å delta i visse bestemmelser i Schengen-regelverket¹¹; videre, i samsvar med artikkel 1 og 2 i protokollen om Det forente kongerikes og Irlands stilling, som følger som vedlegg til traktaten om Den europeiske union og til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, og med forbehold for artikkel 4 i nevnte protokoll, deltar Irland ikke i vedtakelsen av dette direktiv, og det er derfor ikke i alle deler bindende for Irland og får ikke anvendelse der.
28. Hva angår Island og Norge utgjør dette direktiv – i den grad det gjelder for tredjelandsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfylder vilkårene for innreise etter Grenseforordningen – en videreutvikling av bestemmelsene i Schengen-regelverket i henhold til avtalen som Rådet for Den europeiske union har inngått med Republikken Island og Kongeriket Norge om de sistnevnte statenes tilknytning til gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket, som hører inn under det område som er omhandlet i artikkel 1 C i rådsbeslutning 1999/437/EF¹² om visse gjennomføringsbestemmelser til avtalen.
29. Hva angår Sveits utgjør dette direktiv – i den grad det gjelder for tredjelandsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfylder vilkårene for innreise etter Grenseforordningen – en videreutvikling av bestemmelsene i Schengen-regelverket i henhold til avtalen mellom Den europeiske union, Det europeiske fellesskap og Det sveitsiske edsforbund om sistnevnte stats tilknytning til gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket,

⁹ Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 562/2006 av 15. mars 2006 om innføring av fellesskapsregler som regulerer bevegelsen av personer over grenser (Grenseforordningen) (EUT L 105 av 13.4.2006, s. 1.)

¹⁰ EUT L 131 av 1.6.2000, s. 43.

¹¹ EUT L 64 av 7.3.2002, s. 20.

¹² EUT L 176 av 10.7.1999, s. 31.

som hører inn under det område som er omhandlet i artikkel 1 C i beslutning 1999/437/EF sammenholdt med artikkel 3 i rådsbeslutning 2008/146/EF¹³ om inngåelse av avtalen på vegne av Det europeiske fellesskap.

30. Hva angår Liechtenstein utgjør dette direktiv – i den grad det gjelder for tredjelandsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfyller vilkårene for innreise etter Grenseforordningen – en videreutvikling av bestemmelsene i Schengen-regelverket i henhold til protokollen mellom Den europeiske union, Det europeiske fellesskap, Det sveitsiske edsforbund og Fyrstedømmet Liechtenstein om Fyrstedømmets tiltredelse til avtalen mellom Den europeiske union, Det europeiske fellesskap og Det sveitsiske edsforbund om sistnevnte stats tilknytning til gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket, som hører inn under det område som er omhandlet i artikkel 1 C i beslutning 1999/437/EF sammenholdt med artikkel 3 i rådsbeslutning 2008/261/EF¹⁴ om undertegning på vegne av Det europeiske fellesskap og midlertidig anvendelse av visse bestemmelser i protokollen –

VEDTATT DETTE DIREKTIV:

Kapittel I

Alminnelige bestemmelser

Artikkel 1

Formål

I dette direktiv fastsettes felles standarder og prosedyrer som skal anvendes i medlemsstatene ved retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold, i samsvar med de grunnleggende rettigheter som er generelle prinsipper i fellesskapsretten og folkeretten, herunder forpliktelser med hensyn til menneskerettigheter og beskyttelse av flyktninger.

Artikkel 2

Virkeområde

1. Dette direktiv får anvendelse på tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på en medlemsstats territorium.
2. Medlemsstatene kan bestemme at dette direktiv ikke skal få anvendelse på tredjelandsborgere som:

- a. er nektet innreise i samsvar med artikkel 13 i Grenseforordningen, eller som pågripes eller stanses av kompetente myndigheter i forbindelse med ulovlig passering av en medlemsstats ytre grense til lands, til sjøs eller med fly, og som ikke senere har fått tillatelse eller rett til opphold i vedkommende medlemsstat,
 - b. er ilagt en strafferettslig sanksjon som går ut på eller har til følge at de skal returneres, i samsvar med nasjonal lovgivning, eller som skal utleveres.
3. Dette direktiv får ikke anvendelse på personer som har rett til fri bevegelighet i henhold til fellesskapsretten, som definert i artikkel 2 nr. 5 i Grenseforordningen.

Artikkel 3

Definisjoner

I dette direktiv menes med

1. «tredjelandsborger»: en person som ikke er unionsborger etter traktatens artikkel 17 nr. 1, og som ikke har rett til fri bevegelighet i henhold til fellesskapsretten, som definert i artikkel 2 nr. 5 i Grenseforordningen,
2. «ulovlig opphold»: tilstedeværelsen på en medlemsstats territorium av en tredjelandsborger som ikke, eller ikke lenger, oppfyller vilkårene for innreise som fastsatt i artikkel 5 i Grenseforordningen, eller andre vilkår for innreise eller opphold i vedkommende medlemsstat,
3. «retur»: den prosess som innebærer at en tredjelandsborger returnerer – enten frivillig i samsvar med en utreiseplikt, eller med tvang – til:
 - sitt opprinnelsesland, eller
 - et transittland i samsvar med fellesskapsavtaler eller bilaterale avtaler om tilbaketaking eller andre ordninger, eller
 - et annet tredjeland som den berørte tredjelandsborgeren frivillig bestemmer seg for å returnere til, og der han eller hun vil bli tatt imot,
4. «returvedtak»: en administrativ eller rettslig avgjørelse som sier eller erklærer at en tredjelandsborgers opphold er ulovlig, og som pålegger eller fastslår en utreiseplikt,
5. «uttransportering»: håndheving av utreiseplikten, det vil si fysisk transport ut av medlemsstaten,
6. «innreiseforbud»: en administrativ eller rettslig avgjørelse som forbyr innreise og opphold på medlemsstatenes territorium i et bestemt tidsrom, og som følger med et returvedtak,

¹³ EUT L 53 av 27.2.2008, s. 1.

¹⁴ EUT L 83 av 26.3.2008, s. 3.

Samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

7. «fare for unndragelse»: tilfeller der det i en konkret sak foreligger grunner, basert på objektive kriterier fastlagt ved lov, til å tro at en tredjelandsborger som skal returneres, kan komme til å unndra seg,
8. «frivillig utreise»: oppfyllelse av utreiseplikten innen den fastsatte fristen i returvedtaket,
9. «sårbare personer»: mindreårige, enslige mindreårige, personer med nedsatt funksjonsevne, eldre, gravide, aleneforeldre med mindreårige barn og personer som har vært utsatt for tortur, voldtekt eller andre alvorlige former for psykisk, fysisk eller seksualisert vold.

Artikkel 4

Gunstigere bestemmelser

1. Dette direktiv berører ikke gunstigere bestemmelser i
 - a. bilaterale eller multilaterale avtaler mellom Fellesskapet eller Fellesskapet og dets medlemsstater på den ene siden og ett eller flere tredjeland på den andre siden,
 - b. bilaterale eller multilaterale avtaler mellom en eller flere medlemsstater og ett eller flere tredjeland.
2. Dette direktiv berører ikke bestemmelser som kan være gunstigere for tredjelandsborgeren, og som er fastlagt i gjeldende fellesskapsrett om innvandring og asyl.
3. Dette direktiv berører ikke medlemsstatenes rett til å vedta eller opprettholde bestemmelser som er gunstigere for dem det får anvendelse på, forutsatt at disse bestemmelser er forenlige med dette direktiv.
4. Med hensyn til tredjelandsborgere som i samsvar med artikkel 2 nr. 2 bokstav a) ikke omfattes av dette direktiv, skal medlemsstatene:
 - a. sikre at deres behandling og beskyttelsesnivå ikke er mindre gunstig enn det som er fastsatt i artikkel 8 nr. 4 og 5 (begrensninger på bruk av tvangstiltak), artikkel 9 nr. 2 bokstav a) (utsatt uttransportering), artikkel 14 nr. 1 bokstav b) og d) (øyeblikkelig helsehjelp og hensynet til sårbare persons behov), og artikkel 16 og 17 (forhold under frihetsberøvelse), og
 - b. respektere vernet mot retur.

Artikkel 5

Vern mot retur, barnets beste, familieliv og helsetilstand

Medlemsstatene skal i gjennomføringen av dette direktiv ta behørig hensyn til:

- a. barnets beste,
- b. familieliv,
- c. den berørte tredjelandsborgerens helsetilstand,

og respektere vernet mot retur.

Kapittel II

Avslutning av ulovlig opphold

Artikkel 6

Returvedtak

1. Medlemsstatene skal utferdige et returvedtak til alle tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på deres territorium, med forbehold for unntakene nevnt i nr. 2 – 5.
2. Tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på en medlemsstats territorium og har gyldig oppholdstillatelse eller annen tillatelse som gir rett til opphold, utstedt av en annen medlemsstat, skal pålegges å begi seg umiddelbart til den andre medlemsstatens territorium. Dersom den berørte tredjelandsborgeren ikke etterkommer dette kravet, eller dersom det av hensyn til nasjonal sikkerhet eller offentlig orden er påkrevet at tredjelandsborgeren forlater territoriet umiddelbart, får nr. 1 anvendelse.
3. Medlemsstatene kan unnlate å utferdige et returvedtak til en tredjelandsborger som oppholder seg ulovlig på dens territorium, dersom den berørte tredjelandsborgeren tas tilbake av en annen medlemsstat i henhold til en bilateral avtale eller ordning som foreligger den dag dette direktiv trer i kraft. I et slikt tilfelle skal medlemsstaten som har tatt tilbake den berørte tredjelandsborgeren, anvende nr. 1.
4. Medlemsstatene kan på ethvert tidspunkt beslutte å gi en tredjelandsborger som oppholder seg ulovlig på deres territorium, en selvstendig oppholdstillatelse eller annen tillatelse som gir rett til opphold av medmenneskelige, humanitære eller andre årsaker. I et slikt tilfelle skal det ikke utferdiges returvedtak. Dersom et returvedtak allerede er utferdiget, skal det trekkes tilbake eller stilles i bero så lenge oppholdstillatelsen eller annen tillatelse som gir rett til opphold, er gyldig.

5. Dersom en tredjelandsborger som oppholder seg ulovlig på en medlemsstats territorium, har søknad inne om fornyelse av sin oppholdstillatelse eller annen tillatelse som gir rett til opphold, skal vedkommende medlemsstat vurdere å unnlate å utferdige et returvedtak til søknaden er ferdigbehandlet, uten at dette skal berøre nr. 6.
6. Dette direktiv skal ikke være til hinder for at medlemsstatene gjør vedtak om avslutning av et lovlig opphold samtidig med et returvedtak og/eller et vedtak om uttransportering og/eller et innreiseforbud i en og samme administrative eller rettslige avgjørelse, i samsvar med nasjonal lovgivning, med forbehold for de prosessuelle sikkerhetsmekanismer som foreligger i henhold til kapittel III og i henhold til andre relevante bestemmelser i fellesskapsretten og nasjonal rett.

Artikkel 7

Frivillig utreise

1. Et returvedtak skal inneholde en passende frist for frivillig utreise på mellom sju og tretti dager, med forbehold for unntakene omhandlet i nr. 2 og 4. Medlemsstatene kan i sin nasjonale lovgivning bestemme at en slik frist bare skal gis etter søknad fra den berørte tredjelandsborgeren. Medlemsstatene skal i så fall informere de berørte tredjelandsborgere om muligheten for å søke om dette.
Fristen fastsatt i første ledd skal ikke være til hinder for at de berørte tredjelandsborgere kan reise tidligere.
2. Medlemsstatene skal om nødvendig forlenge fristen for frivillig utreise med et passende tidsrom, og det skal da tas hensyn til de spesifikke omstendighetene i saken, som for eksempel oppholdets lengde, barn som går på skole og andre familiemessige og sosiale bånd.
3. I perioden fram mot frivillig utreise kan det pålegges visse forpliktelser med sikte på å unngå fare for unndragelse, som for eksempel en plikt til å melde seg hos myndighetene med jevne mellomrom, til å stille en tilfredsstillende økonomisk garanti, til å levere inn dokumenter eller til å oppholde seg på et bestemt sted.
4. Dersom det er fare for unndragelse, eller dersom en søknad om lovlig opphold er avslått som åpenbart grunnløs eller falsk, eller dersom vedkommende er en fare for offentlig orden, offentlig sikkerhet eller nasjonal sikkerhet, kan medlemsstatene unnlate å gi en frist for frivillig utreise, eller de kan gi en kortere frist enn sju dager.

Artikkel 8

Uttransportering

1. Medlemsstatene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å håndheve returvedtaket dersom det ikke er gitt noen frist for frivillig utreise i samsvar med artikkel 7 nr. 4, eller dersom utreiseplikten ikke er oppfylt innen en frist for frivillig utreise gitt i samsvar med artikkel 7.
2. Dersom en medlemsstat har gitt en frist for frivillig utreise i samsvar med artikkel 7, kan returvedtaket håndheves først etter at fristen er utløpt, med mindre det oppstår en fare som nevnt i artikkel 7 nr. 4 i dette tidsrommet.
3. Medlemsstatene kan vedta en egen administrativ eller rettslig avgjørelse om uttransportering.
4. Når medlemsstatene – som en siste utvei – benytter tvangstiltak for å gjennomføre uttransportering av en tredjelandsborger som motsetter seg dette, skal tiltakene være forholdsmessige og ikke innebære mer tvang enn hva som er rimelig. De skal gjennomføres i tråd med nasjonal lovgivning, i samsvar med grunnleggende rettigheter og med behørig respekt for tredjelandsborgerens verdighet og fysiske integritet.
5. Når uttransporteringen gjennomføres med fly, skal medlemsstatene ta hensyn til de felles retningslinjer om sikkerhetstiltak ved felles uttransportering med fly som følger som vedlegg til vedtak 2004/573/EF.
6. Medlemsstatene skal innføre et effektivt system for kontroll av tvangsretur.

Artikkel 9

Utsatt uttransportering

1. Medlemsstatene skal utsette uttransporteringen
 - a. når den ville være i strid med vernet mot retur, eller
 - b. så lenge utsatt iverksetting er gitt i samsvar med artikkel 13 nr. 2.
2. Medlemsstatene kan, ut fra de spesifikke omstendighetene i saken, utsette uttransporteringen med et passende tidsrom. Medlemsstatene skal særlig ta hensyn til:
 - a. tredjelandsborgerens fysiske tilstand eller mentale evner,

Samtykke til godtagelse av direktiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

- b. tekniske årsaker, som for eksempel manglende transportkapasitet, eller at uttransporteringen ikke har latt seg gjennomføre på grunn av manglende identifikasjon.
3. Dersom uttransporteringen utsettes i henhold til nr. 1 og 2, kan den berørte tredjelandsborger pålegges de forpliktelser som er angitt i artikkel 7 nr. 3.

Artikkel 10

Retur og uttransportering av enslige mindreårige

1. Før det treffes en beslutning om å utferdige et returvedtak for en enslig mindreårig, skal det gis bistand fra kompetente organer, som ikke er de myndigheter som skal iverksette returen, og det skal i denne forbindelse tas hensyn til barnets beste.
2. Før en enslig mindreårig uttransporteres fra en medlemsstats territorium, skal denne medlemsstats myndigheter ha forvissnet seg om at den mindreårige vil bli sendt tilbake til et familiemedlem, en oppnevnt verge eller et tilfredsstillende mottaksapparat i returstaten.

Artikkel 11

Innreiseforbud

1. Et returvedtak skal ledsages av et innreiseforbud
 - a. dersom det ikke er gitt noen frist for frivillig utreise, eller
 - b. dersom utreiseplikten ikke er overholdt.
I andre tilfeller kan et returvedtak ledsages av et innreiseforbud.
2. Innreiseforbudets varighet skal avgjøres med behørig hensyn til alle relevante omstendigheter i den enkelte sak, og skal i prinsippet ikke overstige fem år. Det kan imidlertid overstige fem år dersom tredjelandsborgeren representerer en alvorlig trussel mot offentlig orden, offentlig sikkerhet eller nasjonal sikkerhet.
3. Medlemsstatene skal vurdere å trekke tilbake eller stille i bero et innreiseforbud når en tredjelandsborger som har fått et slikt forbud i samsvar med nr. 1 annet ledd, kan godtgjøre at han eller hun har forlatt en medlemsstats territorium i fullt samsvar med et returvedtak.

Personer som er ofre for menneskehandel, og som har fått oppholdstillatelse i henhold til rådsdirektiv 2004/81/EF av 29. april 2004 om oppholdstillatelse til tredjelandsborgere som

er ofre for menneskehandel, eller som har fått hjelp til ulovlig innvandring, og som samarbeider med kompetente myndigheter¹⁵, skal ikke ha innreiseforbud, med forbehold for nr. 1 første ledd bokstav b), og forutsatt at vedkommende tredjelandsborger ikke representerer en trussel mot offentlig orden, offentlig sikkerhet eller nasjonal sikkerhet.

I enkeltsaker kan medlemsstatene unnlate å utferdige, trekke tilbake eller stille i bero et innreiseforbud av humanitære årsaker.

Medlemsstatene kan i enkeltsaker eller i bestemte typer saker trekke tilbake eller midlertidig oppheve et innreiseforbud av andre årsaker.

4. Når en medlemsstat vurderer å gi oppholdstillatelse eller annen tillatelse som gir rett til opphold, til en tredjelandsborger som har fått innreiseforbud av en annen medlemsstat, skal den først rådføre seg med medlemsstaten som har gitt innreiseforbudet, og skal ta hensyn til dens interesser i samsvar med artikkel 25 i konvensjonen om gjennomføring av Schengen-avtalen¹⁶.
5. Nr. 1 – 4 får anvendelse med forbehold for retten til internasjonal beskyttelse i medlemsstatene, slik dette er definert i artikkel 2 bokstav a) i rådsdirektiv 2004/83/EF av 29. april 2004 om minstestandarder for anerkjennelse av tredjelandsborgere eller statsløse personer som flyktninger, eller som personer som på annen måte trenger internasjonal beskyttelse, og om hva en slik beskyttelse innebærer¹⁷.

Kapittel III

Prosessuelle sikkerhetsmekanismer

Artikkel 12

Form

1. Returvedtak og eventuelt vedtak om innreiseforbud og vedtak om uttransportering skal utferdiges skriftlig og være faktisk og rettslig begrunnet, og opplyse om hvilke rettsmidler som er til rådighet.

Opplysningene om faktiske grunner kan begrenses når retten til informasjon kan begrenses i henhold til nasjonal lovgivning, især for å trygge nasjonal sikkerhet, nasjonalt forsvar og offentlig sikkerhet, og for å

¹⁵ EUT L 261 av 6.8.2004, s. 19.

¹⁶ EUT L 239 av 22.9.2000, s. 19.

¹⁷ EUT L 304 av 30.9.2004, s. 12.

hindre, etterforske, oppdage og rettsforfølge straffbare forhold.

2. Medlemsstatene skal på anmodning sørge for en skriftlig eller muntlig oversettelse av hovedpunktene i vedtak i tilknytning til retur som nevnt i nr. 1, herunder opplysning om hvilke rettsmidler som er til rådighet, på et språk som tredjelandsborgeren forstår eller med rimelighet kan antas å forstå.
3. Medlemsstatene kan beslutte at nr. 2 ikke skal gjelde for tredjelandsborgere som har tatt seg ulovlig inn på en medlemsstats territorium, og som ikke senere har fått tillatelse eller rett til opphold i vedkommende medlemsstat.

I slike tilfeller skal vedtak i tilknytning til retur som nevnt i nr. 1 utferdiges på et standardskjema i henhold til nasjonal lovgivning.

Medlemsstatene skal sørge for at generell informasjon om hovedpunktene i standardskjemaet er tilgjengelig på minst fem av de språk som oftest blir benyttet eller forstått av personer som har tatt seg ulovlig inn i vedkommende medlemsstat.

Artikkel 13

Rettsmidler

1. Den berørte tredjelandsborgeren skal tilbys en effektiv mulighet for å påklage eller begjære overprøving av vedtak i tilknytning til retur som nevnt i artikkel 12 nr. 1, ved en kompetent rettslig eller administrativ myndighet eller et kompetent organ sammensatt av medlemmer som er upartiske og er sikret uavhengighet.
2. Den myndighet eller det organ som er nevnt i nr. 1, skal ha myndighet til å overprøve vedtak i tilknytning til retur som nevnt i artikkel 12 nr.1, herunder mulighet for å sørge for at håndhevingen utsettes, med mindre en utsettelse allerede får anvendelse etter nasjonal lovgivning.
3. Den berørte tredjelandsborgeren skal ha mulighet for å få juridisk rådgivning, bli representert og om nødvendig få språklig bistand.
4. Medlemsstatene skal sørge for at det på anmodning gis nødvendig kostnadsfri juridisk bistand og/eller representasjon i samsvar med relevant nasjonal lovgivning eller regler om rettshjelp, og kan bestemme at vilkårene i artikkel 15 nr. 3 – 6 i direktiv 2005/85/EF skal gjelde for slik gratis rettslig bistand og/eller representasjon.

Artikkel 14

Beskyttelsesmekanismer i påvente av retur

1. Medlemsstatene skal, med unntak for den situasjon som er omhandlet i artikkel 16 og 17, sørge for at det i størst mulig grad tas hensyn til følgende prinsipper i perioden fram til frivillig utreise, innvilget i henhold til artikkel 7, og i perioder der uttransporteringen er utsatt i henhold til artikkel 9:
 - a. familiemedlemmer som oppholder seg på deres territorium, skal holdes samlet,
 - b. det skal gis øyeblikkelig helsehjelp og helt nødvendig sykdomsbehandling,
 - c. avhengig av oppholdets lengde skal mindreårige gis tilgang til grunnskoleundervisning,
 - d. det skal tas hensyn til sårbare personers særlige behov.
2. Medlemsstatene skal gi personer nevnt i nr. 1 en skriftlig bekreftelse, i samsvar med nasjonal lovgivning, på at fristen for frivillig utreise er forlenget i samsvar med artikkel 7 nr. 2, eller på at returvedtaket inntil videre ikke vil bli håndhevet.

Kapittel IV

Frihetsberøvelse med sikte på uttransportering

Artikkel 15

Frihetsberøvelse

1. Med mindre andre tiltak som er tilstrekkelige men innebærer mindre tvang, kan anvendes effektivt i en konkret sak, kan medlemsstatene frihetsberøve en tredjelandsborger som skal returneres, men bare for å forberede returen og/eller gjennomføre uttransporteringen, særlig når:
 - a. det foreligger fare for unndragelse, eller
 - b. den berørte tredjelandsborgeren unngår eller vanskeliggjør forberedelsen av returen eller uttransporteringen.

All frihetsberøvelse skal være så kortvarig som mulig og kan kun opprettholdes, så lenge uttransporteringen er under forberedelse og gjennomføres med tilstrekkelig hurtighet.
2. Frihetsberøvelse skal besluttes av administrative eller rettslige myndigheter.

Beslutning om frihetsberøvelse skal være skriftlig, med faktisk og rettslig begrunnelse.

Når frihetsberøvelse er besluttet av administrative myndigheter, skal medlemsstatene:

- a. enten sørge for en rask rettslig prøving av frihetsberøvelsens lovlighet så snart som mulig etter at tredjelandsborgeren er frihetsberøvet,
- b. eller gi den berørte tredjelandsborgeren rett til å ta rettslige skritt for å få en rask rettslig prøving av frihetsberøvelsens lovlighet, som skal gjennomføres så snart som mulig etter at den aktuelle prosedyren er innledet. I et slikt tilfelle skal medlemsstatene umiddelbart underrette den berørte tredjelandsborgeren om muligheten for å ta slike rettslige skritt.

Den berørte tredjelandsborgeren skal løslates umiddelbart dersom frihetsberøvelsen er rettsstridig.

3. Avgjørelsen om frihetsberøvelse skal i hvert enkelt tilfelle prøves på nytt med rimelige mellomrom, enten på anmodning fra den berørte tredjelandsborgeren eller ex officio. Når frihetsberøvelsen er langvarig, skal prøvingen undergis tilsyn av en rettslig myndighet.
4. Når det viser seg at det av rettslige eller andre grunner ikke lenger er rimelig å regne med uttransport, eller vilkårene i nr. 1 ikke lenger er til stede, er frihetsberøvelse ikke lenger berettiget og vedkommende skal løslates umiddelbart.
5. Frihetsberøvelsen skal opprettholdes så lenge vilkårene i nr. 1 er til stede, og så lenge det er nødvendig for å sikre uttransport. Hver medlemsstat skal fastsette et begrenset tidsrom for frihetsberøvelse, som ikke kan overstige seks måneder.
6. Medlemsstatene kan ikke forlenge tidsrommet nevnt i nr. 5 unntatt for en begrenset periode som ikke overstiger ytterligere 12 måneder, i samsvar med nasjonal lovgivning, i tilfeller der uttransporteringsprosessen til tross for alle rimelige bestrebelser sannsynligvis vil ta lengre tid på grunn av:
 - a. manglende samarbeid fra den berørte tredjelandsborgerens side, eller
 - b. forsinket innhenting av nødvendig dokumentasjon fra tredjeland.

Artikkel 16

Forholdene under frihetsberøvelse

1. Frihetsberøvelse skal som hovedregel gjennomføres i lokaler som er særskilt beregnet til

formålet. Når en medlemsstat ikke kan tilby frihetsberøvelse i et slikt lokale og er nødt til å benytte et vanlig fengsel, skal tredjelandsborgere underlagt frihetsberøvelse holdes atskilt fra de øvrige innsatte.

2. Tredjelandsborgere underlagt frihetsberøvelse skal — på anmodning — gis mulighet til å ta kontakt i tide med sine rettslige representanter, familiemedlemmer og kompetente konsultære myndigheter.
3. Situasjonen for sårbare personer skal vies særlig oppmerksomhet. Det skal gis øyeblikkelig helsehjelp og helt nødvendig sykdomsbehandling.
4. Relevante og kompetente nasjonale, internasjonale og ikke-statlige organisasjoner og organer skal ha mulighet for å besøke lokalene for frihetsberøvelse som nevnt i nr. 1, i den grad de benyttes til frihetsberøvelse av tredjelandsborgere i samsvar med dette kapittel. Det kan kreves tillatelse til å gjennomføre slike besøk.
5. Tredjelandsborgere underlagt frihetsberøvelse skal systematisk få informasjon om de regler som gjelder i lokalene for frihetsberøvelse, og om sine rettigheter og plikter. Det skal også informeres om deres rett etter nasjonal lovgivning til å ta kontakt med de organisasjoner og organer som er nevnt i nr. 4.

Artikkel 17

Frihetsberøvelse av mindreårige og familier

1. Enslige mindreårige og familier med mindreårige skal kun frihetsberøves som siste utvei og så kortvarig som mulig.
2. Familier som er frihetsberøvet i påvente av uttransport, skal innkvarteres for seg, slik at de sikres tilstrekkelig privatliv.
3. Mindreårige underlagt frihetsberøvelse skal ha mulighet for å delta i fritidsaktiviteter, herunder lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder, og skal, avhengig av oppholdets lengde, ha tilgang til undervisning.
4. Enslige mindreårige skal så langt det er mulig bo i institusjoner med personale og fasiliteter som ivaretar behovene til personer på deres alder.
5. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn når mindreårige frihetsberøves i påvente av uttransportering.

Artikkel 18

Nødsituasjoner

1. Når antallet tredjelandsborgere som skal returneres er uvanlig stort og legger en uforutsett stor byrde på kapasiteten til en medlemsstats lokaler for frihetsberøvelse eller på dens administrative eller rettslige personale, kan denne medlemsstat så lenge den ekstraordinære situasjonen vedvarer, vedta å tillate frister for rettslig prøving som er lengre enn fastsatt etter artikkel 15 nr. 2 tredje ledd, og å treffe hastetiltak med hensyn til forhold under frihetsberøvelse som avviker fra artikkel 16 nr. 1 og artikkel 17 nr. 2.
2. Når en medlemsstat griper til slike ekstraordinære tiltak, skal den underrette Kommissjonen. Den skal også underrette Kommissjonen straks begrunnelsen for å anvende disse ekstraordinære tiltakene ikke lenger er til stede.
3. Ingen bestemmelse i denne artikkel skal tolkes slik at den gir medlemsstatene adgang til å fravike sin generelle plikt til å treffe alle hensiktsmessige tiltak, enten de er generelle eller særlige, for å sikre oppfyllelse av sine forpliktelser etter dette direktiv.

Kapittel V

Sluttbestemmelser

Artikkel 19

Rapportering

Kommissjonen skal hvert tredje år gi Europaparlamentet og Rådet en rapport om anvendelsen av dette direktiv i medlemsstatene, og eventuelt foreslå endringer.

Kommissjonen skal rapportere første gang innen 24. desember 2013, og skal da legge vekt på anvendelsen av artikkel 11, artikkel 13 nr. 4 og artikkel 15 i medlemsstatene. Kommissjonen skal med hensyn til artikkel 13 nr. 4 særlig vurdere de økonomiske og administrative konsekvensene i medlemsstatene.

Artikkel 20

Innarbeiding i nasjonal lovgivning

1. Medlemsstatene skal sette i kraft de lover og forskrifter som er nødvendige for å etter-

komme dette direktiv, innen 24. desember 2010. Med hensyn til artikkel 13 nr. 4 skal medlemsstatene sette i kraft de lover og forskrifter som er nødvendige for å etterkomme dette direktiv, innen 24. desember 2011. De skal umiddelbart oversende Kommissjonen teksten til disse tiltakene.

Disse bestemmelsene skal, når de vedtas av medlemsstatene, inneholde en henvisning til dette direktiv, eller det skal vises til direktivet når de kunngjøres. Nærmere regler om henvisningen skal fastsettes av medlemsstatene.

2. Medlemsstatene skal oversende Kommissjonen teksten til de viktigste internrettslige bestemmelser som de vedtar på det område dette direktiv omhandler.

Artikkel 21

Forholdet til Schengen-konvensjonen

Dette direktiv erstatter bestemmelsene i artikkel 23 og 24 i konvensjonen om gjennomføring av Schengen-avtalen.

Artikkel 22

Ikrafttredelse

Dette direktiv skal tre i kraft den tjuende dagen etter at det er kunngjort i Den europeiske unions tidende.

Artikkel 23

Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstatene i samsvar med traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap.

Utferdiget i Strasbourg, 16. desember 2008.

For Europaparlamentet
H.-G. Pöttering
President
For Rådet
B. Le Maire
Formann